

Niurnbergo rekomendacijos dėl ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi

arba

Kaip rasti kelią į ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi metodiką ir pedagogiką

Pasaulyje vis daugėja šalių, kuriose vaikai jau pradinėje mokykloje mokosi užsienio kalbų. Į Goethe's institutus buvo ne kartą kreiptasi dėl užsienio kalbų mokymo ir mokymosi šioje pakopoje. Atsižvelgdama į šį naują iššūkį, Goethe's instituto centrinė buveinė 1993 m. lapkričio mėnesį Niurnberge surengė simpoziumą tema „Mokymo programos kūrimas vokiečių kaip užsienio kalbos dėstymui pradinėse klasėse“. Simpoziumo tikslas buvo įgyvendinti 1992 m. Katvijko rekomendacijas pradiniam ugdymui. Taip atsirado pirmasis Niurnbergo rekomendacijų projektas.

Antrajame simpoziume 1995 m. sausio mėnesį šis projektas buvo patikslintas bei papildytas ir numatyti konkretūs mokymo programos kūrimo etapai. Be to, į projektą buvo įtraukti duomenys apie ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si rezultatus pradinėse klasėse ir nuomonės dėl užsienio kalbų mokytojų profilio pradinei pakopai. Taip pat buvo sudaryta rinktinė bibliografija.

Trečiajame Niurnbergo simpoziume 1996 m. buvo skaitomi pranešimai apie sukauptą patirtį, bandomojo laikotarpio rezultatus ir pareikštos įvairios nuomonės. Apibendrinus šiuos pranešimus, buvo parengta pirmoji Niurnbergo rekomendacijų redakcija.

Ketvirtajame Niurnbergo simpoziume 1997 m. sausio mėn. teko vėl peržiūrėti Niurnbergo rekomendacijų tekstą, nes atsirado poreikis išleisti jas antrą kartą. Kad tekstai taptų prieinami kuo platesnei auditorijai, Rekomendacijos buvo išverstos į visų simpoziumo dalyvių kalbas. Buvo parengti strateginiai dokumentai tolesnei Rekomendacijų sklaidai ir pasiūlymai dėl mokytojų tobulinimo/si programos renginių. Paskelbtas ir projektų konkursas, kurio rezultatai turėjo parodyti, kaip Niurnbergo rekomendacijos gali būti įgyvendintos pamokiniame darbe.

Svarstant individualius pasiūlymus, mokslinių tyrimų išvadas ir atskirų šalių patirtį bei diskutuojant dėl žemiau išvardintų nuostatų, visų keturių simpoziumų darbo grupėms bendru sutarimu pavyko nužymėti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si kelią. Ypač aktyviai buvo diskutuojama dėl šių nuostatų:

- Nuostata apie atvirumą kalbai, siekiant visų pirma bendrapedagoginių tikslų. Šia nuostata užsienio kalba integruojama į bendrąjį mokymo planą. Skatinamas domėjimasis ir meilė kalboms, diegiamas pagarbus požiūris į skirtingas kalbas ir kultūras. Vaikams sudaromos sąlygos išmėginti naujas bendravimo galimybes ir geriau pažinti savo gimtosios kalbos sandarą.
- Nuostata apie kaimynines kalbas akcentuoja lemiamą kalbų kaip bendravimo priemonių vaidmenį pasienio regionų gyvenime. Ši nuostata atveria galimybes mokytis, pažinti ir vartoti kaimynines kalbas.
- Nuostata apie į temas ir situacijas orientuotą pamokinę veiklą, kurios abu tikslai – džiaugsmą teikiantis užsienio kalbos mokymasis ir jo rezultatai – yra vienodai svarbūs. Ši nuostata numato užsienio kalbos integravimą į kitų dėstomųjų dalykų pamokas pradinėje mokykloje.
- Nuostata apie sistemingą užsienio kalbos mokymą, vykstantį pagal nuoseklų mokymo planą, laikantis kalbinės progresijos, taikant žinių vertinimą ir nuolatinės namų užduotis.

Niurnbergo rekomendacijose kaip orientacinėje mokymo programoje kalbama ir apie ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si turinį, ir apie dėstymo metodiką. „Mokymas/is“ čia suprantamas kaip pamokinis darbas tam tikroje institucijoje pagal tam tikrą mokymo programą. „Ankstyvasis“ čia reiškia pamokinį darbą pradinėje pakopoje, t. y. 1- 4 klasėse.

Niurnbergo rekomendacijose apžvelgiama ne tik vokiečių, bet ir kitų užsienio kalbų ankstyvojo mokymo/si patirtis, todėl jos gali būti taikomos visoms užsienio kalboms. Vis dėlto, konkretūs pavyzdžiai ir papildoma mokomoji medžiaga Rekomendacijose skirta vokiečių kaip užsienio kalbos dėstymui.

Pažymėtina, kad kiekvienoje šalyje Rekomendacijas derėtų taikyti atsižvelgiant į konkrečias sąlygas, kultūrinę patirtį ir mokymo/si tradicijas.

Taigi, Niurnbergo rekomendacijos skiriamos visiems besidomintiems kolegoms ir kolegėms, mokyklų administracijai ir švietimo ministerijoms – visiems, kurie sprendžia ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si problemas.

A dalis. Kokios yra ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi sąlygos?

1. Argumentai už ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą/si. Argumentų „už“ surašyta daug, tačiau empiriškai pagrįsta nedaugelis. Iš turimų duomenų buvo suformuluoti trys argumentų blokai:

1.1. Politiniai-ekonominiai argumentai. Mūsų vis mažėjančiame pasaulyje, kuriame susiduriame su daugelio tautų kultūrinių tradicijų įvairove, ankstyvasis užsienio kalbų mokymas/is įgauna ypatingą reikšmę, ypač turint galvoje skirtingų kultūrų savitarpio supratimą, jų politinį bei ekonominį bendradarbiavimą.

Įvedant užsienio kalbos mokymą pradinėje pakopoje

- kiekvienam vaikui suteikiama galimybė mokytis užsienio kalbos,
- sukuriama prielaidos vėliau mokytis ir kitų užsienio kalbų; prielaidos ne tik tradicinėms mokykloje dėstomoms kalboms, bet ir kitoms savo šalies, kaimyninių ar kitų užsienio šalių kalboms.

1.2. Kultūriniai-socialiniai argumentai. Ankstyvasis mokymasis

- labiau nei užsienio kalbų mokymasis apskritai pozityviai veikia identiteto formavimąsi,
- leidžia pažinti kultūrų panašumus ir skirtumus, o tai savo ruožtu pakoreguoja etnocentrinį mastymą,
- skatina toleranciją kitoniškumui.

1.3. Psichologiniai-pedagoginiai argumentai. Psichologinio vaiko vystymosi tyrimų išvados, kuriomis remiasi pradinės mokyklos pedagogika, rekomenduoja pradėti užsienio kalbų mokymą pradinėje mokykloje. Būtent pradinėje mokykloje kaip bazinėje mokymosi pakopoje padedami pagrindai visiems dalykams, kuriuos visuomenė laiko reikalingais išmokti. Užsienio kalbos - yra vienas iš jų.

Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas

- pasinaudoja tokiomis šio amžiaus vaikų psichinėmis ir fizinėmis savybėmis kaip smalsumas, žinių troškimas, poreikis bendrauti, paslaugumas, gebėjimas pamėgdžioti ir artikuliuoti,
- suteikia vaikui papildomą galimybę visapusiškai lavintis,
- skatina pozityvų vaiko nusiteikimą užsienio kalbų atžvilgiu,
- suteikia vaikui galimybę iš esmės susipažinti su užsienio kalba,
- teigiamai veikia vaiko mokymąsi bendraja prasme.

2. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si tikslai

2.1 Ankstyvasis užsienio kalbos mokymas/sis turi suteikti vaikui elementarius užsienio kalbos žinių ir kalbos vartojimo pagrindus.

2.2 Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas/is turi suteikti vaikui papildomą galimybę plėsti savo pasaulėžiūrą, būti atviram kitoms kultūroms ir geriau orientuotis pasaulyje.

2.3 Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas/sis turi supažindinti vaiką su kitokia kultūra ir su socializacijos veiksniais. Tokiu būdu vaikas geriau suvokia ir savo paties vietą visuomenėje. Nuolatinis žvilgsnis į savą ir svetimą suteikia užsienio kalbų pamokoms tarpkultūrinį akcentą.

2.4 Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas/is turi ženkliai prisidėti prie visapusiško vaiko lavinimo, tolygiai skatindamas jo emocinius, kūrybinius, socialinius, intelektinius ir kalbinius gebėjimus.

2.5 Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas/is turi skatinti domėjimąsi kalbomis ir norą jų mokytis.

2.6 Kalbą ankstyvajame užsienio kalbų mokymo/si etape vaikas turi pažinti ir vartoti kaip komunikacijos priemonę. Komunikacija šiuo atveju vyksta pagal tam tikrus susitarimus. Jei vaikas sugeba elgtis laikydamasis šių susitarimų, komunikacija įvyksta. O tam reikia minimalaus taisyklingumo.

2.7 Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas/is turi skatinti vaiką kalbėti ne tik savo gimtąja kalba, bet ir kuria nors kita kalba. Susidūrus su užsienio kalba, vaikui ir gimtoji kalba tampa geriau suvokiama.

2.8 Užsienio kalbų pamokose ankstyvajame etape vaikas turi sužinoti apie įvairius mokymosi būdus, kurie jam padėtų palaipsniui išmokti mokytis savarankiškai.

3. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si turinys

Turinys turi atitikti ir plėtoti vaiko interesus, veikti vaiko jausmus, skatinti jo aktyvumą, fantaziją ir kūrybiškumą bei teikti jam malonumą.

3.1 Užsienio kalbos pamokose gerokai praplečiamas gimtąja kalba sukurtas pasaulėvaizdis, jam suteikiama daugiau spalvų ir problemiško. Šiuo atveju ankstyvasis užsienio kalbų mokymas laikosi semantinės ir pragmatinės progresijos; o kalbos morfologiniai bei sintaksės dalykai lieka antrame plane.

3.2 Turinio tematika ankstyvajame užsienio kalbų mokyme susijusi su vaikų kultūra, daiktų pasauliu ir geografija; ji priklauso nuo vaikus dominančių gyvenimo sričių. Daiktų pirmenybė prieš kalbą išryškėja integracinėse pamokose.

3.3 Komunikuodamas su daiktais ir partneriais, vaikas turi pažinti kalbą, ją suprasti ir vartoti. Pirmenybė teikiama klausymui ir kalbėjimui. Ir nors skaitymas bei rašymas atlieka tik pagalbinę funkciją, jų vaidmuo tikrai nenuvertinamas.

3.4 Svarbus vaidmuo vartojant kalbą tenka tokioms paraverbalinėms komunikacijos priemonėms kaip tartis, kalbos ritmas bei intonacija, o taip pat ir neverbalinėms priemonėms kaip kūno kalba.

3.5 Betarpiškas kontaktas su kalba leidžia vaikui suvokti kalbos dėsningumus, o tai tampa pagrindu vėlesnei kalbos analizei.

3.6 Kalbinė veikla pamokoje supažindina vaiką su naujais mokymosi būdais, leidžia juos išmėginti ir toliau vystyti.

4. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo metodai. Pasirenkant metodus reikia atsižvelgti į šiuos kriterijus:

4.1 Metodais turime sukurti tokią psichologinę aplinką, kurioje vaikas galėtų gerai jaustis. Metodai turi kelti vaikams uždavinius, skatinti norą mokytis ir taip sudaryti sąlygas mokymosi pažangai.

4.2 Metodai turi būti visais atžvilgiais vaikui priimtini. Jie turi padėti vaikui mokytis visais pažinimo lygmenimis.

4.3 Pasirenkant mokymo metodus, būtina atsižvelgti į vaiko poreikius. Ypač svarbu naudoti kuo įvairesnius metodus ir dažnai juos kaitaloti.

4.4 Metodų esmė yra skatinti vaiką veikti; o tam labiausiai tinka žaidimai.

4.5 Pasakojimas taip pat skatina vaiko aktyvumą. Vaikas patiria, kad mokantis užsienio kalbos daug svarbesnis yra jo paties asmuo ir biografija, negu tai, kas pateikiama mokymo turinyje.

4.6 Taikomi metodai turėtų nuosekliai mažinti vadovaujantį mokytojo vaidmenį pamokoje ir skatinti vaikus patiems dalyvauti organizuojant pamokinę veiklą ir bendrauti tarpusavyje. Mokytojos ir mokytojai tuomet tampa stebėtojais, patarėjais ir žaidimų dalyviais.

4.7 Metodai turi skatinti savarankišką mokymąsi ir sudaryti sąlygas mokymo diferencijavimui.

4.8 Galų gale, pasirenkant metodus būtina atsižvelgti į visas įmanomas darbo formas, tokias kaip individualus darbas, darbas poromis ir grupinis darbas.

5. Vertinimas ankstyvajame užsienio kalbos mokyme. Aiškūs pamokos tikslai ir aplinka, kurioje nėra vietos baimei, turi leisti vaikui pajusti savo mokymosi pažangą. Mokymosi pažanga ankstyvajame užsienio kalbų mokyme turi būti tik konstatuojama, bet ne vertinama. Labai svarbu įsisąmoninti, kad konstatuojama mokymosi pažanga turi būti adekvati nueitam mokymosi etapui. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo vertinimo metodika vertina ne tik vaiko mokymosi pažangą, bet ir patį mokymosi procesą.

5.1 Mokymosi pažangos vertinimo metodika ankstyvajame užsienio kalbų mokyme turi atsižvelgti į visuminį vaiko vystymąsi, taigi į jo išraiškos priemonių arsenalą, kūrybiškumą, socialinį ir kalbinį komunikabilumą. Formalieji kalbos aspektai nėra pagrindinis dalykas. Mokymosi pažanga turi būti suprantama visiems proceso dalyviams.

Mokytoja/mokytojas

- stebi vaiko emocinių, kūrybinių, socialinių, intelektinių ir kalbinių gebėjimų vystymąsi,
- analizuoja savo pačių darbą,
- gali tiksliau diferencijuoti mokymo/si tikslus,
- gali tiksliau planuoti savo tolesnį darbą, naudoti pamokoje vidinę diferenciaciją ir taip skatinti kiekvieną vaiką individualiai.

Vaikas

- išmoksta suprasti savo paties vystymąsi ir gauti iš to papildomos motyvacijos,
- išmoksta vertinti savo ir kitų pasiektus rezultatus,
- išmoksta savo žiniomis padėti kitiems.

Tėvams turi būti sudarytos sąlygos

- reguliariai gauti informaciją apie vaiko vystymąsi,
- aktyviai dalyvauti mokyklos gyvenime.

5.2 Siūloma labai ribotai naudoti vertinimą pažymiais ir, jei įmanoma, pirmaisiais mokymo metais visai jo atsisakyti. Konkrečiais rezultatais paremtas vertinimas visai nepageidaujamas, nes tai prieštarauja pedagoginei pradinės mokymo pakopos esmei. Vietoj jo rekomenduojama naudoti žodinį vertinimą, atitinkantį individualų vaiko vystymąsi: klaidos traktuojamos ne kaip žinių trūkumas, o kaip būtinas mokymosi proceso etapas.

5.3 Mokytojos ir mokytojai į savo užsienio kalbos pamokas gali žiūrėti kaip į tiriamąjį darbą. Remdamiesi tyrimų rezultatais, mokytojai galėtų tobulinti mokymo programą.

6. Organizacinės prielaidos ir bendrosios sąlygos ankstyvajam užsienio kalbų mokymui. Kiekvienoje šalyje organizacinės prielaidos ankstyvajam užsienio kalbų mokymui/si yra labai skirtingos. Turime galvoje mokymo/si pradžią, mokyklinę dienotvarkę, pamokos trukmę, klasės ar

grupės dydį, o taip pat mokymo priemonių pasirinkimą ir mokytojų rengimą bei jų kvalifikacijos kėlimą. Nepaisant skirtumų, būtina atsižvelgti į bendrąsias organizacines sąlygas, kurios turi lemiamos reikšmės sėkmingam ankstyvajam užsienio kalbų mokymui/si.

6.1 Ankstyvajame užsienio kalbų mokymo etape turi dirbti kompetentingi kalbų mokytojai ir mokytojos, turintys pedagoginį pradinio ugdymo išsilavinimą ir parengti dėstyti užsienio kalbą. Be to, jiems turi būti sudarytos sąlygos tobulintis kalbos vartosenos ir dėstyimo metodikos srityse.

6.2 Ankstyvajame etape užsienio kalbą gali dėstyti pradinių klasių mokytojos/mokytojai arba dalyko mokytojos/mokytojai. Jei pradinių klasių mokytoja/mokytojas dėsto ir užsienio kalbą – ko iš tiesų reikėtų siekti – jie gali lanksčiau elgtis sudarant pamokų tvarkaraštį ir mokinių grupes, o taip pat planuojant dėstomą medžiagą tarpdalykinio integravimo principu. Jei pradinėse klasėse dalyko mokytojos/mokytojai dėsto tik užsienio kalbą, jie turėtų derinti savo planus ir pamokų vedimo formas.

6.3 Pradinėje mokykloje užsienio kalbų mokymas yra savaime labai svarbus, bet jis privalo būti tęsiamas ir vidurinėje pakopoje. Kalbos žinių įgijimo procesas ir mokymo metodika taip pat privalo turėti tęstinumą.

B dalis. Konkretūs žingsniai nuo sąlygų visumos prie užsienio kalbų mokymo

Dabar pamėginsime konkretizuoti mūsų aprašytąjį Niurnbergo kelią. Tuo pačiu paaiškės, kad sąlygų visuma grafiškai gali būti pavaizduota kaip aštuonkampis, kurio kampus sudaro tikslai, turinys, metodai, informacinės priemonės, vertinimas, institucijos, mokytoja/mokytojas ir vaikas. Nors siūlomi keliai nuosekliai pratęsia vienas kitą, bet ir jie nestokoja išsišakojimų, gretutinių kelių bei šuolių.

1. Niurnbergo rekomendacijų centre yra vaikas. Todėl iš pat pradžių būtina susitarti, kaip suprantame sąvoką „vaikas“. Iš daugelio siūlomų apibrėžimų pasirinkome antropologinį vaiko apibūdinimą, kuris remiasi aštuoniomis 6-10 metų vaiko pomėgių sritimis.

„*Grobis ir lobis*“ Šioje pomėgių srityje vaikas prisiima archetipinį medžiotojo ir rinkiko vaidmenį.

„*Statausi namą*“ Šioje pomėgių srityje vaikas išreiškia saugumo poreikį ir savo teisę į tam tikrą individualią erdvę.

„*Aš tave prižiūrėsiu!*“ Šioje pomėgių srityje pasireiškia vaiko polinkis saugoti ir globoti.

„*Aš noriu ištrūkti – arba: aš tai irgi galiu!*“ Vaiką šioje pomėgių srityje valdo atradimų ir išradimų dvasia.

„*Aš visur dalyvauju!*“ Vaikas šioje pomėgių srityje savo veiksmais mėgdžioja amatus, prekybą ir mainus.

„*Aš, tu ir kiti*“ Šioje pomėgių srityje vaiką traukia tokios socialinės bendravimo formos kaip draugystė, grupės ir draugų būreliai.

„*Karšta, šalta – stiprus ir silpnas*“ Vaikas šioje srityje ypač domisi ir siekia pažinti savo kūną bei eksperimentuoja su savo aplinkos daiktais.

„*Kažkur toli ir giliai manyje.....yra nepaprasta šalis*“ Šioje srityje pasireiškia vaiko polinkis ir poreikis fantazuoti.

Kiekvienas vaikas priklausomai nuo savo vystymosi šiuos pomėgius pajunta ir patiria skirtingai. Todėl mokymas, kuris vyksta atsižvelgiant į vaiko pomėgius, turėtų išnaudoti visas šias aštuonias sritis.

2. Toliau reikia konkretizuoti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo tikslus. Minėdami tikslus turime galvoje vaikui būdingą polinkį į kalbą ir patį kalbos mokymąsi, komunikacinę veiklą – įskaitant ir gebėjimą susitarti – tarpkultūrinius aspektus, mokymąsi mokytiis – žodžiu, visuminį vaiko vystymąsi

(plg. A. 2). Šiame etape labai svarbus sąmoningas požiūris į mokymo turinį, kuris leistų įgyvendinti minėtus tikslus. Išskiriame šiuos turinio aspektus:

- konkrečios, vaiko pomėgius atitinkančios temos, ypač tokios, kurios nagrinėja tarpkultūrinius aspektus,
- dėsniumai, kuriuos vaikas atpažįsta mokydamasis kalbą,
- mokymosi būdai, kuriais vaikas nagrinėja temas ir kalbos reiškinius (plg. A. 3)

Temos nagrinėjamos trimis aspektais:

- požiūriu į save,
- požiūriu į save ir į kitus,
- požiūriu į pasaulį.

Tik šių požiūrių dėka tematika suteikia turiniui tarpkultūrinį aspektą ir leidžia įgyvendinti šį svarbų ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si tikslą.

Niurnbergo kelią pailustruosime vienu pavyzdžiu iš pomėgių srities „Aš statau namą“. Minėtieji trys aspektai siūlo mums tokias temas:

- „Mano beprotiškas namas“
- „Aš gyvenu kartu su kitais“
- „Nuo palapinės iki daugiaaukščio“.

Kad temos nebūtų pateikiamos atsitiktine tvarka, reikėtų jas jungti į vieną kontekstą. Idealiausia konteksto forma yra projektai.

3. Trečioje dalyje atkreipiame dėmesį – nepamiršdami ir kitų aštuonkampio veiksmų – į kelią, vedantį išvardintų tikslų link. Minėtas pavyzdys „Mano beprotiškas namas“ rodo, kaip vaikai skatinami elgtis žaidimų metu (plg. A. 4.4). Tai reiškia, kad vaikai ir mokytoja/mokytojas, pasirinkę tam tikrą medžiagą, stato savo fantazijos namus. Kalbinė veikla galėtų vykti mažose vaikų grupėse, kai jie aptarinėja, kokių medžiagų reikės namo statybai, kokius darbus jie turės atlikti. Taip mintimis ruošiamasi namo statybai.

Tuomet pradedama namo statyba, o visi darbai apibūdinami, aiškinami ir komentuojami kitoms, taip pat vokiečių kalbos besimokančioms paralelinių klasių grupėms. Žodyno turinį diktuoja pati tema. Mokymo procesas vyksta laikantis semantinės ir pragmatinės progresijos (plg. A. 3.1)

Pasakojimas taip pat skatina vaikus veikti. Štai istorijoje iš temos „Aš gyvenu kartu su kitais“ vaikai išsitraukia į situaciją, tampa istorijos veikėjais, mėgdžioja jų poelgius, laikyseną ir kalbėjimo būdą; jie tiesiog kuria istoriją kaip savą, fantazuoja ir vaidina.

Nagrinėdami temą „Nuo palapinės iki daugiaaukščio“, vaikai savarankiškai arba vadovaujami mokytojų įvairiuose šaltiniuose ieško informacijos apie gyvenimo ir būsto formas.

Šie trečiojo etapo pavyzdžiai rodo, kaip vaikai patys gali įtakoti pamokos eigą ir kaip tokioje pamokoje gali keistis mokytojos/mokytojo vaidmuo.

4. Ketvirtoje dalyje konkrečiai kalbame, kaip vertinimo procedūros veikia vaiko mokymąsi ir pamokos eigą. Čia remiamės tuo idealiu atveju, kai visos trys minėtos temos apjungiamos viename projekte. Vaiko pažanga projekte turi būti fiksuojama mažiausiai dviem aspektais. Tai žinios, gebėjimai ir įgūdžiai, o taip pat tam tikra adekvati jo laikysena ir nuostatos. Vertinimo procedūros turi atitikti vaiko mokymosi etapus. Vertinimas turi visų pirma laikytis interpretacinių ir aiškinamųjų, o taip pat ir aktyvumą tiriančių metodų. Vertinant mokymo procesą keliamas klausimas apie tai, kaip projektas padėjo įgyvendinti tikslus:

- „Ką vaikai išmoko kalbiniu požiūriu?“ Ar jie, pvz., sugeba sudaryti reikalingų medžiagų ir darbų sąrašą prieš statydami namą.
- „Kaip pasikeitė jų komunikacinė veikla?“ Ar jie, pvz., sugeba susitarti su kitais dėl namo statybos.

- „Kaip prasiplėtė jų tarpkultūrinis akiratis?“ Ar jie, pvz., gali pastatyti visai kitokio kultūrinio tipo namą.
- „Kokia įtaka pastebima visuminiam vaiko vystymuisi?“ Ar jie, pvz., sugeba istorijoje suvaidinti įvairias roles.
- „Kaip vaikai įsisavino mokymosi mokytis žinias?“ Ar jie, pvz., moka savarankiškai žinyuose ir kituose šaltiniuose susirasti informaciją apie namų tipus ir gyvenimo formas.

Vertinimo rezultatai gali patvirtinti tikslų ir projektų tinkamumą arba kelti abejonų. (plg. A. 5.3).

C dalis. Ką vaikas turi išmokti per dvejus užsienio kalbos mokymosi metus?

Nepaisant skirtingų įvairių šalių mokymosi tradicijų, organizacinių aplinkybių, vaiko gimtosios kalbos, atstumo nuo kalbos šalies ir jos kultūros, žinias, gebėjimus, įgūdžius, laikyseną ir nuostatas galima apibendrinti nustatant tam tikrus standartus. Tokie standartai reikalingi, norint susidaryti vaizdą apie užsienio kalbų mokymą/si pradinėse klasėse. Jie taip pat svarbūs ir tolesnėms mokymo/si pakopoms, kai reikia nustatyti vaiko žinių lygį (plg. A. 6.3).

1. Komunikacija užsienio kalba

1.1 Vaikas savo emocinius, kūrybinius, socialinius, intelektinius ir kalbinius gebėjimus turi nuosekliai naudoti komunikacinėje veikloje užsienio kalba. Naudodamas verbalines raiškos priemones, jis turi sugebėti pasinaudoti penkiais įgūdžiais – klausymo bei vizualiniu supratimu, kalbėjimu, skaitymu ir rašymu.

Atskirai paėmus, tai reiškia, kad vaikas turi sugebėti

- suprasti paprasčiausius teiginius nagrinėtų temų ribose,
- suprasti pagrindinę nesudėtingos autentiškos kalbinės medžiagos prasmę.

1.2 Natūraliose komunikacinėse situacijose vaikas turi gebėti pasinaudoti tam tikru nagrinėtos temos žodynu ir morfologinėmis bei sintaksinėmis struktūromis. Šiose situacijose vaikas privalo išreikšti įvairias kalbines intencijas: užmegzti kontaktą, gauti ir perduoti informaciją, išsakyti savo įspūdžius ir patirtį, išreikšti jausmus ir pageidavimus.

1.3 Vaikas turi gebėti tęsti istoriją, žaidimą ir kurti naujas istorijas vartodamas kalbą, gestus ir mimiką.

1.4 Kad įvyktų komunikacija kita kalba, turi būti pakankamai gerai išvystyta tartis, kalbos ritmika ir intonacija.

1.5 Vaikas turi mokėti nemažai dainų ir eilėraščių.

1.6 Jis turi skaityti ir suprasti nesudėtingus autentiškus tekstus.

1.7 Vaikas turi mokėti rašyti nesudėtingus tekstus nagrinėtomis temomis.

1.8 Vaikas turi įgyti žinių apie kalbos sistemą, tačiau jo kalbinę kompetenciją apsprendžia ne gramatikos taisyklių žinojimas.

2. Kitų kultūrų suvokimas

- Vaiką privalo išmokyti suvokti savą ir svetimą kultūrą,
- Vaikas turi gebėti įprastame pamatyti neįprastą ir neįprastame - įprastą.
- Vaikas turi priimti kitoniškumą kaip kitoniškumą,
- Vaikas turi mokėti įveikti baimes ir nepasitikėjimą, kurie kyla susidūrus su kitoniškumu,
- Vaikas turi būti atviras kitoms kultūroms.

3. Mokymasis mokytis. Vaikas turi mokėti praktiškai naudotis įvairiais mokymosi ir komunikavimo būdais. Prie mokymosi būdų priskiriame įvairias įsiminimo technikas kaip pasinaudojimas „asilo tilteliu“ (vok. *Eselbrücke*), ir darbinės veiklos technikas kaip darbas su žodynais. Prie komunikavimo būdų priskiriame ir mokėjimą perklausti arba suprasti nežinomą žodį iš konteksto, o taip pat ir visas

kompensacines priemonės, pvz., gestų ir mimikos vartojimą žodinės raiškos papildymui arba vietoje jos.

D dalis. Kokie kvalifikaciniai gebėjimai yra privalomi užsienio kalbų mokytojams/mokytojams, dirbantiems pradinėse klasėse?

Minėtame sąlygų aštuonkampyje lemiamas vaidmuo tenka mokytojai/mokytojui. Nors organizacinės prielaidos ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo/si sąlygos yra labai skirtingos (plg. A. 6), būtina įvardinti užsienio kalbų mokytojo/jos gebėjimus, kurie reikalingi nepriklausomai nuo to, ar jie yra pradinių klasių mokytojai, ar dėsto tik užsienio kalbas.

1. Užsienio kalbų mokytoja/mokytojas turi turėti pakankamai praktinių ir teorinių kalbos žinių. Užsienio kalba turi būti jam tiek pavaldi, kad jis galėtų ta kalba vesti visą pamoką. Mokytojų kalbinės raiškos priemonės fonetikos, ritmikos ir intonacijos prasme turi būti nepriekaištingos. Jie turi naudotis tokiu kalbiniu repertuaru, kuris leistų jiems sukurti pamokoje darbingą aplinką ir skatintų vaiką mokytis žaidžiant, pasakojant ir suvokiant kitas kultūras (plg. A. 4). Be to mokytojai/mokytojui svarbūs ir tokie neverbaliniai bei paraverbaliniai elementai kaip gestai ir mimika, muzikavimas ir šokis, o taip pat ir žaidybiniai bei aktoriniai gebėjimai.

2. Užsienio kalbų mokytoja/mokytojas turi gebėti vertinti lingvistikos ir kultūrologijos mokslų išvadas per pamokinės veiklos prizmę.

3. Užsienio kalbų mokytoja/mokytojas turi gebėti užsienio kalbų dėstymo metodikos, pradinio mokymo pedagogikos ir kitų rekomendacinių mokslų išvadas pritaikyti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo sąlygoms.

4. Užsienio kalbų mokytoja/mokytojas turi gebėti vertinti mokomąją medžiagą, įskaitant ir kompiuterines programas, atsižvelgdamas į jų praktinį tinkamumą dėstomajam dalykui.

5. Užsienio kalbų mokytoja/mokytojas turi gebėti analizuoti, vertinti ir pritaikyti darbui pamokoje tekstus ir kitokią mokomąją medžiagą krašto pažinimo ir kalbos šalies vaikų kultūros tematika.

6. Programa, pagal kurią rengiami užsienio kalbų mokytojai/os pradinei mokyklai, turi būti glaudžiai susijusi su praktika. Stebėdami ir patys veddami pamokas studentai/ės nuo pat pradžių turi mokytis teoriją sieti su praktika.

Studijų programos turinys neturi būti perteikiamas vien tradicinėmis dėstymo formomis, tokiomis kaip paskaitos ir seminarai. Teorines žinias būtina pažinti ir išbandyti praktiškai.

7. Nevienodas pradinių klasių užsienio kalbų mokytojų išsilavinimo lygis atskirose šalyse, specifinių studijų programų nebuvimas ir esamų studijų programų trūkumai nėra vienintelės priežastys, kodėl yra būtinas nuolatinis tolesnis mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas. To reikalauja ir mokytojo profesijos specifika –jis visą laiką turi būti pasiruošęs reaguoti į pasikeitimus mokymo proceso aštuonkampyje.

8. Tikimasi, kad užsienio kalbų mokytojai/os patys bus nusiteikę toliau savarankiškai mokytis ir tobulėti.

9. Atsakingos institucijos turi parengti plačią kvalifikacijos kėlimo kursų programą ir užtikrinti, kad mokytojai/os galėtų joje dalyvauti ir pritaikyti žinias pamokiniame darbe.

Išvados

Keturiose dalyse apžvelgėme kelią į ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą/si, kaip jį supranta Niurnbergo simpoziumo dalyvės ir dalyviai. Šis kelias nurodo bendrąsias sąlygas ir svarbiausius dalykus, kurie veda užsibrėžtų tikslų link.

Į Rekomendacijas reikėtų žiūrėti kaip į Niurnbergo diskusijų protokolą. Drauge jos pateikiamos kaip orientacinis kelias, kurio ženklai gali būti svarstomi ir keičiami. Be abejonės, esama ir daugiau kelių.

Mes jums pasiūlėme pageidautino kelio modelį, dėl kurio visi sutarėme. Tikimės, kad atsiras ne vienas, norintis juo keliauti.